

קורות חיה גוטליב

מאת אדיר כהן

יצירת הביכורים בתחום הרומאן של מרים שורץ „קורות חיה גוטליב“ * מגלה לנו סופרת מחוננת, המפתיעה בשליטתה הרבה בדרכי הכתיבה הריאליסטית, בכך שר עיצוב הדמויות ובסגנונה המדויק, הנושא חותם אישי. ספרה כמעט יוצא דופן בסיפורת הצעירה שלנו בבהירות הבעתו, בסיפור המעשה השוטף והקריא ובהתפתחות ההדרגתית של אופי הדמות. יות, ניכר בו הרצון לספר סיפור חיים, לתאר דמויות, לעצב סיטואציות, להכניסנו לפני ולפנים של עולמם של הניבורים המעוצבים ביד אמן. דוקא כתיבה סיפורית ריאליסטית כזאת הנשארת עגונה כל הזמן במציאות ואינה מתרסקת על עולמות של סמלים רחוקים ותעתועים סוריאליסטיים קשה היא מאד ומעטים גילויה, המוצלחים בסיפורת המקורית של ימינו, כך שבעצם בסיון ספרותי זה של מרים שורץ לכתוב סיפור לשמו סמונה ברכה רבה.

ספרה של מרים שורץ נקרא בעניין גובר וחולך מראשיתו ועד סופו. המספרת יודעת לעצב סיטואציות עוללה הכתוב במתח עולה והמתק את התעניינותו של הקורא. אסגם שם ושם חש אתה בגוף דש מה בהתרחשויות, בניכובייתר של סיטואציות ואירועים ולקראת סיומו של הספר גדמה שהמספרת אף עוברת במקצת את נקודת הגבול הרצויה של הסקרנות הסיפורית וניכרת מלאכותיותמה בהתפתחות הסיפור, אך פגם זה אינו מחבל באופן רציני במרקם הכללי של סיפור זועלילה.

מבחינת מבנה הרומאן בחרה מרים שורץ בטכניקה של ההתנסו לאחור („הפלישבק“). היא פותחת בפרק המגרה את הסקרנות ויוצר דריכות לקראת פיענוחן של התרחשויות הנרמזות ואינן מסודרות, התלויות בחללו של העולם והשפעתן מוחשת אך הן עצמן נסתרות. ואכן כל הדברים המסודרים בפרק זה אינם אלא האספיר לוג למעשה, שתחילתו שנים קודם לכן בירושלים בתקופת המנדט הבריטי ואליהם מתחבר הפרק האחרון של הספר הסוגר את המעגל הסיפורי, גפתרון הנרמז בראשיתו.

לפנינו סיפור חיה של חיה גוטליב, בת מאה שנים שבירושלים, סיום היוולדה בבית ספוג מצוות ויראתיה, דרך חנויות ילדותה הנסיעות, ייכודי התאודעותה אל עצמה, מאבקה הפנימיים הקשים, לבי טי בריחתה מעברה ומאלותיה, התמכרותה ליצירתה, מחאתה על

(המשך בעמ' 8)

* מרים שורץ — קורות חיה גוטליב, רומאן, הוצאת „עם עובד“, ספרים לעם, תל-אביב, תשכ"ח.

קורות זוה גוטליב

(המשך מעמ' 7)

המימסאות והרחובות והאנשים. את בניירי ירושלים ושכונותיה הצ- ליתה המספרת, הרי בציורי תל- אביב והקיבוץ לא זכתה לאותה מידה של חדירה וראייה חושפ- נית. ציורים אלה הם הרבה יותר ציורי-חוץ, ציורי הקליפה החיצו- נית ותוכם, נשמתם חיהנו הפני- מיים האינטנסיביים גשוארו נעל- מיס.

לא רק כוחה הציורי בשל יותר ועשיר יותר בציורי ירושלים במח- צית הראשונה של הספר, אלא אף כוחה העיצובי, דמויות ירושלים שלה חיות לפנינו בשיא עושרן הפנימי כשחיא מיטיבה להאיר את עולמן, דמויות תל-אביב והקיבוץ עולות לפנינו במסכותיהן, הן קיי- מות ופועלות אך אינן חיות ומת- גלות ברובי פניהן, רק שם ושם מוארת דמות בתארה חודרת יותר יעשירה יותר כמו דמיונו של שלמה שלם. לעומת כל אלה מעור- צבת דמותה של תוה גוטליב ביד אמן. המספרת יודעת להשוף את חייה הפנימיים, להכניסה לסיטור- אציות בהן מוארת דמותה במפולש ומתגלים מאגרי נפשה, לתארה במכלול יחסיה אל ביתה, אל עולם ילדותה, אל זולתה, אל הסביבה הזרה, בצמיחתה תוך תודעת-אשר- מה במח אתיה, במאבקה לעצב את חייה ולבנות או להווס את עולמה במרידיה, אמנס ניכרת שליטתה המרובה, ולעתים המרו- בה מדי של המספרת בגודלה של הדמות, קוי אופייה גרמזים ומת- גלים משנות ילדותה המוקדמות והתפתחותה העתידה צפוייה ולע- תים כמו מוכתבת, אך על אף זאת לא ניכרת מלאכותיות בעיצוב הדמות וכשרה העיצובי הרב של מרים שורץ מכסה על נקודת תור- פה זאת.

זקריאה ב-קורות חנה גוטליב היא קריאה מהנה ומעשירה ועל אף הפגמים המעטים, שמרביתם במחציתו השנייה של הספר, עשיר יה היא לספק שעות של קורת-רוח וחוויה-ספרותית לא רק לפגומים לספרות וזוהנים מסיענוח סתריה, כספרים רבים בזמנו, אלא לכל קורא וחובב ספרות יפה.

אחמולה וקשריה אליה, עד מותה בתאונה בקיבוץ, מות כאילו מיר- הל והכרה, מות שהביא להרף- עין את קרעיה הנפש להתלכדות מהודשת, שצרף את הבריחה עם השיבה, את פרי החטא עם ההט- הרות, כשהגיעה אל הדרך הנור- בילה מן הקיבוץ אל הכביש שוב התהילו הציורים, שמעה צפירות ודימתה שזוה שופר של נעילה, עליה למחר, עליה למחר ולהיכנס עם הבן בהיוולדו לתוך ההיכל קור- דם שיינעלו השערים, אלוהי, אל-י- הי, אני באת, אנחנו באים! היה הכאב עצום ונורא והוא מתאחד עם אותו זוהר נפלא שהיתה חשה בתוכה בעמימות כל אותו יום, והמך הזוהר לכאב והכאב לזוהר ואישרה נורא וגדול מגשוא בעומ- דה פנים אל פנים מול העיקר, בטחוף אותה הממשות הנכספת, בזיבלעה בתוכה, בהיותם לאחד, מרים שורץ מצטיינת בכושרה לתאר את חיי הבית היהודי הדתי במאה שערים בירושלים, מכניסה היא אותנו לתוך עולם זה בשורה ארוכה של ציורי הווי, פרקי תאור, קטעי-שיחות, רשמי אמונות ודעות והדברים חיים ונאמנים, אף תאורי ירושלים שלה עשירים וכנים, אין אלה ציורי-חוץ, שרטוטי מקומות או רישומי רחובות או נופים, אלה ציורי-פנים, ציורים המצליחים להעלות את נשמת הדברים, את דוסק החיים הנסחר של המקור מות, את החיים האינטנסיביים של